

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2016-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Richard Dudek

Jednotky sborů dobrovolných hasičů a krizové stavy

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce

Mgr. Bohumír Martínek Ph.D

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2016-2017

BACHELOR THESIS

Richard Dudek

Fire corps volunteer department and crisis situations

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Bohumír Martínek Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Ostravě dne 20. 2. 2017

Richard Dudek

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Bohumíru Martínkovi Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a cenné rady při zpracování této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá činností jednotek sborů dobrovolných hasičů v organizačním a operačním řízení. Zaměřuje se zejména na popis činnosti jednotek sboru dobrovolných hasičů v oblasti ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových stavech, popisu potřeb k zabezpečení této oblasti a možnosti zajištění těchto potřeb prostřednictvím jednotek sboru dobrovolných hasičů.

Klíčová slova

Jednotka sboru dobrovolných hasičů, kraj, krizový stav, obec, odborná příprava, ochrana obyvatelstva, plošné pokrytí, technik ochrany obyvatelstva.

Annotation

This bachelor thesis deals about activity of fire corps volunteer department in organisational and operational management. It focuses in particular activities of fire corps volunteer department in field of protection population in emergency, crisis situations, needs to secure area and ensure these needs through the volunteers of fire department units.

Key words

County, department units, protection of population, state of crisis, training, techniques of protection of population, volunteer fire.

OBSAH

ÚVOD	9
1 BEZPEČNOSTNÍ HROZBY	11
1.1 Klasifikace bezpečnostních hrozeb	11
1.2 Aktuální bezpečnostní hrozby v České republice	12
2 MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI A KRIZOVÉ SITUACE	17
2.1 Mimořádné události	17
2.2 Krizové situace.....	19
3 OCHRANA OBYVATELSTVA A JEJÍ ŘÍDÍCÍ A VÝKONNÉ SLOŽKY ...	21
3.1 Úloha ochrany obyvatelstva ve společnosti	21
3.2 Historie ochrany obyvatelstva.....	22
3.3 Současnost ochrany obyvatelstva.....	24
3.4 Právní normy v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR.....	24
3.5 Mezinárodní právní normy v oblasti ochrany obyvatelstva.....	25
4 SYSTÉM ŘEŠENÍ OCHRANY OBYVATELSTVA V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE, SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE NATO A ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (OSN)	27
4.1 Ochrana obyvatelstva v rámci Evropské Unie	27
4.2 Lisabonská smlouva	27
4.3 RECAST	29
4.4 Ochrana obyvatelstva v rámci severoatlantické aliance „NATO“	32
4.5 Ochrana obyvatelstva v rámci OSN	34
5 ŘÍDÍCÍ A VÝKONNÉ SLOŽKY V OCHRANĚ OBYVATELSTVA	35
5.1 Řídící složky v ochraně obyvatelstva.....	35
5.2 Výkonné složky pro realizaci opatření ochrany obyvatelstva.....	37
5.3 Jednotky sborů dobrovolných hasičů obcí	39
5.4 Plošné pokrytí území ČR jednotkami PO	40
6 ÚKOLY JEDNOTEK POŽÁRNÍ OCHRANY V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA	43
6.1 Právní normy pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva jednotkami požární ochrany.....	43
6.2 Potřeba změn v činnosti jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí	44
6.3 Podrobnosti o úkolech jednotek SDH obcí při ochraně obyvatelstva.....	45
6.4 Předurčování jednotek SDH obcí pro speciální činnosti.....	49

6.5	Materiál pro potřeby ochrany obyvatel s využitím zázemí jednotek SDH obcí	51
7	SKUPINY DOBROVOLNÍKŮ PRO OCHRANU OBYVATELSTVA.....	54
7.1	Právní postavení	54
7.2	Využití při řešení mimořádných událostí.....	55
7.3	Základní pojmy, organizační a operační řízení	55
	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	59
	Seznam zákonů	60
	SEZNAM ZKRATEK	61
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A PŘÍLOH.....	62
	Seznam obrázků.....	62
	Seznam tabulek	62
	Seznam příloh	62

ÚVOD

Svět a jeho obyvatelstvo čelí v současné době nejrůznějším nebezpečím, vyvolaných samotnou činností člověka, nebo přírodními vlivy. Rozšířilo se spektrum hrozeb zejména v oblasti sociálních, náboženských a etnických konfliktů často ve spojení s terorismem a válkami. Obyvatelstvo se musí také vyrovnávat s řadou změn v oblasti působení přírodních vlivů, jako jsou častější povodně, které střídá období sucha, přívalové srážky, suché zimní období, které má za následek nedostatek vody pro zásobování obyvatelstva, větrné smrště a mnohé další.

Ani ČR není těmto, zejména přírodním jevům uchráněna. Opatření k ochraně životů, zdraví, majetku a ochrany životního prostředí je v našich podmínkách řešena především prostřednictvím orgánů státní správy a samosprávy. Jako nástroj pro řešení mimořádných událostí vyvolaných vlastní činností člověka, nebo působením přírodních vlivů je v České republice možno chápat integrovaný záchranný systém. Zahrnuje základní složky IZS, ke kterým patří Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany zařazené do systému plošného pokrytí území ČR jednotkami požární ochrany, zdravotnická záchranná služba a Police ČR. Tato bakalářská práce je zaměřena na možnosti jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí plnit úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva.

Zřízení jednotky sboru dobrovolných hasičů obce a zabezpečení její připravenosti k zásahu (akceschopnosti) dle § 29 zákona o požární ochraně je z organizačního, materiálního i finančního hlediska v samostatné působnosti obcí. Obce zřizují tyto jednotky k hašení požárů a provádění záchranných prací při mimořádných událostech a plnění dalších úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva. Potřeba jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí se významnou měrou ukazuje v posledních letech zejména při živelních pohromách (povodně, větrné smrště apod.), kdy jsou zpravidla jedinými subjekty v obci, které poskytují pomoc při plnění úkolů při mimořádných událostech včetně základní pomoci obyvatelstvu. Možnosti těchto jednotek jsou velmi široké a představují v sobě mimo plnění základních úkolů stanovených legislativou také využití k zabezpečení řady sekundárních potřeb v oblasti ochrany obyvatelstva. Zejména pak v přímé vazbě na obce jakož to zřizující orgány samosprávy.

Cílem této práce je posouzení možností využití jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí k zabezpečování úkolů ochrany obyvatelstva.

1 BEZPEČNOSTNÍ HROZBY

Bezpečnostní hrozby představují významný faktor negativně ovlivňující společenské dění. Svým působením ohrožují životy, zdraví a majetek obyvatelstva, zvířata, životní prostředí a kulturní hodnoty. Celosvětový problém představují hrozby globálního charakteru, jejichž zkoumání a předcházení je předmětem řady mezinárodních organizací. Oproti tomu hrozby nemající globální charakter jsou dle lokality výskytu předmětem řešení různých států.

1.1 Klasifikace bezpečnostních hrozeb

Aktuální bezpečnostní hrozby mohou být členěny podle svého charakteru na naturogenní (přírodní) a antropogenní (společenské). První skupina představuje hrozby, které jsou velmi obtížně ovlivnitelné, poněvadž jejich vyvolání a průběh jsou založeny převážně na přírodních zákonech (např. povodně, vichřice, sesuvy půdy). Oproti tomu společenské hrozby jsou plně závislé na lidském faktoru. Jejich významný nárůst v průběhu posledního století je možno připsat na vrub zejména vědeckotechnickému pokroku. Tyto hrozby mohou být z pohledu subjektu (např. organizace, instituce, podniku či firmy) dále členěny na vnější a vnitřní. Na základě toho lze veškeré bezpečnostní hrozby kategorizovat následovně:

A) Naturogenní:

- meteorologické hrozby (jedná se o živelní pohromy, zejména o přirozené povodně, větrné smršti, sněhové kalamity, rozsáhlé požáry),
- biologické hrozby (epidemie, pandemie, epizootie, epifytie),
- geologické hrozby (zemětřesení, tsunami, vulkanická činnost, svahové pohyby),

B) antropogenní:

- **vnější:**
- technologické hrozby (jedná se zejména o technologické havárie, zvláštní povodně způsobené narušením vodních děl, rozsáhlé poruchy inženýrských sítí, velké dopravní nehody),
- kriminální hrozby (terorismus, kriminalita),

- **vnitřní:**
- personální hrozby (úmyslné, neúmyslné),
- procesní (projektové) hrozby,
- technické (věcné) hrozby.

U obou skupin hrozeb je zřejmý negativní vliv na společnost, tj. obyvatelstvo, majetek a životní prostředí. Současně je však nezbytné reflektovat vzájemný vztah jednotlivých hrozeb, a to jak uvnitř obou skupin, tak napříč nimi. V takovýchto případech může docházet v důsledku působení jedné hrozby k iniciaci hrozby druhé a následně ke společnému negativnímu vlivu na společnost.

1.2 Aktuální bezpečnostní hrozby v České republice

Na základě analýzy bezpečnostního prostředí, ve kterém se ČR nacházela v roce 2015, byly identifikovány a zveřejněny v dokumentu „Bezpečnostní strategie ČR“¹ specifické hrozby pro její bezpečnost. ČR jako zodpovědný člen mezinárodních organizací zahrnuje mezi relevantní bezpečnostní hrozby i takové, které nemají přímý dopad na její bezpečnost, ale ohrožují její spojence. Mezi ně patří zejména:

- terorismus,
- šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů,
- kybernetické útoky,
- nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí,
- negativní aspekty mezinárodní migrace,
- organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita,
- ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury,
- přerušení dodávek strategických surovin nebo energie,
- pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události²

¹ *Bezpečnostní strategie české republiky*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011. ISBN 978-80-7441-005-5.

² Tamtéž

a) *terorismus*

Hrozba terorismu jako metody násilného prosazování politických cílů je trvale vysoká. Charakteristickým rysem je existence nadnárodních sítí volně propojených skupin nebo i jednotlivců (tzv. Lone Wolves), které i bez jednotného velení sdílejí ideologii, cíle a plány k jejich naplnění, zdroje a informace. Jsou schopny přímo ohrozit lidské životy, zdraví a životní prostředí, ale také kritickou infrastrukturu. Celoevropsky významným a narůstajícím bezpečnostním rizikem je fenomén tzv. zahraničních bojovníků.

b) *šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů*

Někteří státní i nestátní aktéři usilují otevřeně či skrytě o získání zbraní hromadného ničení a jejich nosičů. Šíření těchto prostředků může mít závažné důsledky pro bezpečnost v euroatlantickém prostoru. Hrozbu pak představuje možné použití balistických řízených střel a řízených střel s plochou dráhou letu nesoucích konvenční nebo nekonvenční nálož. Schopnost těchto prostředků zasáhnout z velké vzdálenosti území ČR nebo jejich spojenců klade vysoké nároky na aktivní i pasivní protiopatření.

c) *kybernetické útoky*

Kybernetický prostor je velmi specifický neexistencí geografických hranic a relativizací vzdálenosti mezi zdroji hrozeb a potenciálním cílem. Díky své asymetričnosti pak umožňuje státním i nestátním aktérům poškodit strategické a významné zájmy ČR bez využití konvenčních prostředků. Neustále se zvyšuje počet a sofistikovanost kybernetických útoků proti veřejné a soukromé sféře. Tyto útoky mohou způsobit selhání zejména komunikačních, energetických a dopravních sítí či dopravních procesů, průmyslových nebo finančních systémů, mající za následek významné hmotné škody. Závislost ozbrojených sil státu na informačních a komunikačních systémech může mít vliv na obranyschopnost státu. S kybernetickými útoky zároveň úzce souvisí problematika politické a ekonomické špionáže.

d) *nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí*

Nevyřešené konflikty se všemi svými negativními důsledky mohou mít přímý i nepřímý vliv na bezpečnost ČR. Spory etnického, teritoriálního nebo politického a ekonomického charakteru mají potenciál vyústit do ozbrojených konfliktů.

e) *negativní aspekty mezinárodní migrace*

Zvyšuje se počet lokálních ozbrojených konfliktů, což vyvolává zvýšení míry nelegální migrace, která je následně zdrojem či katalyzátorem řady bezpečnostních problémů. Nicméně i nedostatečná integrace zcela legálních migrantů může být zdrojem sociálního napětí. Tato skutečnost pak může vést i k nežádoucí radikalizaci členů těchto přistěhovaleckých komunit.

f) organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita

Širší rozměr získává v současném bezpečnostním prostředí organizovaný zločin, který prostřednictvím obchodních i osobních vztahů překračuje hranice států. Narůstá schopnost kriminálních sítí narušovat instituce a hodnoty právního státu, infiltrovat orgány státní správy a ohrožovat bezpečnost občanů. Často se tak děje prostřednictvím korupce. Organizovaný zločin společně s korupčními praktikami může nabýt podoby vlivových, klientelistických, nebo korupčních sítí a vést k podkopání samotných základů společnosti. Výsledkem může být ztráta důvěry občana v poctivost a nestrannost fungování veřejných institucí, pokřivení tržních vazeb, ekonomický úpadek a destabilizace státu. Nejasná hranice mezi politickou a kriminální motivací živou korupcí navíc často vede k propojování struktur organizovaného zločinu s teroristickými sítěmi.

g) ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury

Kritická infrastruktura představuje klíčový systém prvků, jejichž narušení, nebo nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva nebo ekonomiku státu. S ohledem na vysoký stupeň vzájemného propojení jednotlivých odvětví je kritická infrastruktura ohrožena komplexně a to přírodními, technologickými a asymetrickými hrozbami. Zejména funkčnost energetické infrastruktury je ohrožována jak politickými tlaky, tak hrozbami s kriminální podstatou. Příkladem těchto ohrožení jsou politicky motivované manipulace s dodávkami strategických surovin, vstup cizího kapitálu s potenciálně rizikovým původem a cíli do kritické infrastruktury ČR, sabotáže, kybernetické útoky či hospodářská kriminalita.

h) přerušování dodávek strategických surovin nebo energie

V rychle se měnícím globálním světě získávají otázky zajištění energetické a surovinové bezpečnosti stále větší význam. Soutěžení o přístup ke zdrojům strategických, zejména energetických surovin, se stává nedílnou součástí mezinárodních vztahů. Prioritou je vytvářet předpoklady pro nepřerušované diverzifikované dodávky strategických surovin a v domácím prostředí pak předpoklady pro stabilní dodávky elektrické energie a pro tvorbu strategických rezerv státu. Rostoucí důležitost má i oblast potravinové bezpečnosti a zajištění přístupu ke zdrojům pitné vody.

i) pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události

Důsledkem extrémních projevů počasí a vlivem činnosti člověka jsou pohromy přírodního a antropogenního původu, které mohou mít kromě ohrožení bezpečnosti, životů a zdraví obyvatel, jejich majetku a životního prostředí dopad také na ekonomiku země, zásobování surovinami, vodou či poškození kritické infrastruktury. Šíření infekčních nemocí s pandemickým potenciálem zvyšuje zranitelnost populace a klade větší nároky na ochranu veřejného zdraví a zajištění poskytování zdravotní péče.³

K dalším možným hrozbám patří:

Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti.

Některé státy usilují o revizi stávajícího mezinárodního uspořádání a jsou připraveny k dosažení svých mocenských cílů použít metod hybridního válčení, kombinujících konvenční i nekonvenční vojenské prostředky s nevojenskými nástroji (propaganda využívající tradiční i nová média, zpravodajské dezinformační akce, kybernetické útoky, politický a ekonomický nátlak, vysílání neoznačených příslušníků ozbrojených sil). Tyto země posilují svůj vojenský potenciál a snaží se budovat si exkluzivní sféry vlivu prostřednictvím destabilizace sousedních zemí a využívání místních konfliktů a sporů.

Extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí.

Existence sociálně vyloučených lokalit a sociálních skupin se spolupodílí na vytváření

³ Tamtéž

kriminogenního prostředí, vyvolává interetnické a sociální napětí, kterého následně využívají nejrůznější extremistické skupiny.

2 MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI A KRIZOVÉ SITUACE

V souladu s usnesením vlády ČR č.369/2016 lze bezpečnostní hrozby uvedené v kapitole 1 rozvést do 72 typů nebezpečí. Tyto typy nebezpečí jsou rozděleny podle významnosti jejich rizik, to je dopadů na společnost a v návaznosti na způsoby řešení při jejich vzniku či projevu. Jde o:

- nízká rizika (např. požár rodinného domu, zdravotní problém v domácnosti, dopravní nehoda bez zranění); řeší je jednotlivé záchranné složky (hasiči, zdravotnická záchranná služba, Policie ČR)
- střední rizika (např. lokální povodně, únik nebezpečné látky v dopravě); jde o **mimořádnou událost**, kterou koordinovaně řeší složky integrovaného záchranného systému
- vysoké riziko (např. povodně většího rozsahu, únik většího množství nebezpečných látek z chemické továrny); jde zpravidla o **krizovou situaci**, kterou řeší orgány veřejné správy a složky integrovaného záchranného systému

2.1 Mimořádné události

Mimořádnou událostí se rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. Tato definice vychází ze zákona č. 239/2000 Sb.

V běžném životě nás potká nespočet drobných událostí. Na jedné straně může jít o události příjemné, jako např. úspěšné ukončení školy, úspěchy ve sportu, narození dítěte. Na druhé straně nás mohou potkat i události méně příjemné, jako např. dopravní nehoda nebo zranění. Nevyhýbají se nám také události, které vážně ohrožují zdraví a životy většího počtu lidí a způsobují velké škody na materiálních hodnotách. Jsou to například živelní pohromy, ropné havárie či havárie v chemických závodech s únikem

nebezpečných látek do životního prostředí. Takovým závažným událostem říkáme mimořádné události.⁴

Klasifikace mimořádných událostí

Ve většině případů se dělí mimořádné události dle příčin vzniku na přírodní - živelní pohromy nebo způsobené člověkem- civilizační mimořádné události.

Přírodní mimořádné události (živelní pohromy) představují následky geofyzikálních procesů v zemské kůře (litosféře), na zemském povrchu (biosféře), v mořích a jezerech (hydrosféře) nebo v ovzduší (atmosféře). Živelní pohromy jsou definovány jako velké, zpravidla náhle a nečekaně se objevující neštěstí, zkáza, zpusťování či škoda způsobená přírodním živlem.

Živlem se rozumí prudký, neovladatelný přírodní jev či přírodní síla, která má zpravidla ničivé a zhoubné účinky. Vedle pojmu „živelní pohroma“ se objevuje rovněž termín „přírodní katastrofa“.

Patří zde i události vyvolané biologickým ohrožením. Mezi ně patří epidemie, pandemie, epizootie, epifytie, vliv škůdců, vetřelců a dále pylové kalamity. Vznikají v závislosti na podmínkách prostředí enormním rozšířením určitého biologického druhu nebo mikroorganismu nad rámec únosné úrovně prostředí. Dochází k jeho přemnožení, k vytěsňování nebo poškozování ostatních členů biologického společenstva a člověka a tím k narušení stávající biologické rovnováhy systému.

Mezi časté přírodní mimořádné události v ČR patří přirozené povodně vzniklé jako následek nepříznivých meteorologických jevů (přívalové nebo dlouhotrvající deště, silná oteplení spojená s táním velkého množství sněhových a ledových hmot, zejména jsou-li spojena s deštěm). Hrozbou jsou i povodně zvláštní, které mohou vzniknout jako následek havárie vodních děl.

Civilizační mimořádné události (antropogenní katastrofa, havárie) vznikají činností člověka a představují nežádoucí provozní příhody (nehody, hromadná neštěstí) při nichž dochází k poškození strojů, budov, různých provozních, technologických, skladovacích a dalších zařízení, vozidel, letadel, lodí a dalších prostředků. Odborná literatura dále

⁴ MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2003. ISBN 80-86640-08-6.

uvádí pojmy „průmyslová havárie“, „provozní havárie“, „technická havárie“ aj. Patří zde i terorismus a válka.

V ČR se vyrábějí, skladují, přepravují nebo jako surovina pro další zpracování používají chemické látky. Při manipulaci s nimi může dojít k jejich úniku, různě závažnému, s různými doprovodnými negativními jevy a s různými následky na obyvatelstvo. Tyto situace mohou nastat vinou technologických havárií, nehod v silniční a železniční dopravě nebo vinou lidí (například chybnou obsluhou), často pak souběhem subjektivních a objektivních chyb a selhání. Zatím jen těžko odhadnutelné nebezpečí hrozí z neudržovaných a nepovolených skládek průmyslového odpadu, zejména chemického.

2.2 Krizové situace

V některých případech může dosáhnout mimořádná událost takových rozměrů, že k jejímu řešení nestačí běžná oprávnění správních úřadů. Získání dalších oprávnění (na úkor omezení práv a svobod občanů) lze dosáhnout jen zákonem stanoveným způsobem.⁵ Tím je akt vyhlášení krizového stavu. **Mimořádná událost**, při níž je vyhlášen **krizový stav** se nazývá **krizovou situací**.⁶

Právní řád České republiky rozlišuje čtyři **krizové stavy**:

- **stav nebezpečí** (vyhlašuje hejtman kraje - primátor hlavního města Prahy),
- **nouzový stav** (vyhlašuje vláda),
- **stav ohrožení státu** (vyhlašuje Parlament na návrh vlády),
- **válečný stav** (vyhlašuje Parlament).

Řešení krizové situace nevojenského charakteru je vymezeno zákonem č.240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a jeho prováděcími předpisy.

Vyhlášení krizového stavu představuje vymezení souboru opatření (krizová opatření), která platí omezenou dobu na vymezeném území, a která mají umožnit překonání

⁵ Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (Usnesení vlády č.805 ze dne 23. října 2013)

⁶ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

situace, která nastala v souvislosti se vznikem mimořádné události velkého rozsahu, narušením kritické infrastruktury nebo výskytem jiného nebezpečí.

3 OCHRANA OBYVATELSTVA A JEJÍ ŘÍDÍCÍ A VÝKONNÉ SLOŽKY

Mimořádné události nebo krizové situace působí svými účinky negativně. Tím jsou ohroženy životy, zdraví a majetek obyvatelstva, zvířata, životní prostředí a kulturní hodnoty. Ke snížení tohoto působení jsou realizována opatření ochrany obyvatelstva. Když známe příčinu a působení určitého jevu, dokážeme vyhodnotit jeho následky. Vše dohromady umožňuje najít cesty jak tyto následky minimalizovat, resp. jaká opatření k ochraně obyvatelstva přijmout k rychlému odstranění následků.

Úkolem všech orgánů státní správy a územní samosprávy, napříč vertikálními strukturami i napříč jednotlivými resorty je činit příslušná opatření k omezení či zmírnění dopadů nejrůznějších negativních jevů. To je náplní ochrany obyvatelstva.

3.1 Úloha ochrany obyvatelstva ve společnosti

Ochrana obyvatelstva spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochranou demokratických základů ČR je základní povinností a tedy i základní funkcí státu.

V tomto smyslu ochrana obyvatelstva slouží především k ochraně životů, zdraví obyvatelstva a majetkových hodnot. Zahrnuje soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky.⁷

Ochrana obyvatelstva je jedním ze **základních pilířů systému bezpečnosti státu**. Bezpečnost státu zahrnuje zajištění bezpečnosti jednotlivce, komunity, zabezpečení funkce společnosti – funkčnost veřejné správy, firem, posilování bezpečnosti obyvatelstva. Struktura bezpečnostního systému ČR je znázorněna na obr. 1. Ochrana obyvatelstva je součástí všech čtyřech základních pilířů bezpečnostního systému.

⁷ Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015. Usnesení vlády ČR č. 417 ze dne 22. dubna 2002.

Obrázek 1: *Struktura bezpečnostního systému ČR*

Zdroj:⁸

3.2 Historie ochrany obyvatelstva

Prvopočátky existence ochrany obyvatelstva v podmínkách České republiky se datují do období před 2. světovou válkou. Jedná se zejména o období let 1935 -1938, kdy byla organizována **civilní protiletecká ochrana**.⁹

Ta byla určena k ochraně civilního obyvatelstva proti leteckým útokům. Důvodem jejího vzniku byla hrozba válečného konfliktu ze strany fašistického Německa.

Jako reakce na oběti 2. světové války z řad obyvatelstva byly v roce 1949 přijaty v Ženevě úmluvy o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů, přičemž jedna z těchto úmluv se týkala i ochrany civilních osob za války.¹⁰

V roce 1977 byly přijaty v Ženevě dva dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) se stal prvním dokumentem mezinárodního humanitárního práva, který obsahuje definici pojmu **civilní obrana**. Tento pojem pro opatření ochrany obyvatelstva se v Československu používal v letech 1951-1993.

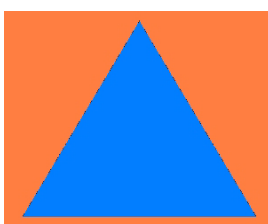
⁸ Metodický manuál pro přípravu preventistů ochrany obyvatelstva

⁹ Zákon č. 82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům

¹⁰ Ženevská úmluvu o ochraně civilních osob za války z 12. srpna 1949

Civilní obrana je definována jako plnění humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí, válečných konfliktů nebo pohrom a vytvořit nezbytné podmínky pro jeho přežití. K těmto úkolům patří např. hlásné služby, ochrana veřejného pořádku, zdravotnická pomoc, evakuace, záchranné práce, boj s požáry, zjišťování a označování nebezpečných oblastí, dekontaminace, poskytování nouzového ubytování a zásobování a další.¹¹ V Protokolu I jsou dále definovány některé pojmy jako organizace, personál a materiál civilní obrany a je zde uveden **mezinárodní rozlišovací znak civilní obrany**.

Obrázek 2: Mezinárodní rozlišovací znak civilní obrany

Zdroj:¹²

V současné době je tento znak civilní obrany součástí znaku Hasičského záchranného sboru ČR.

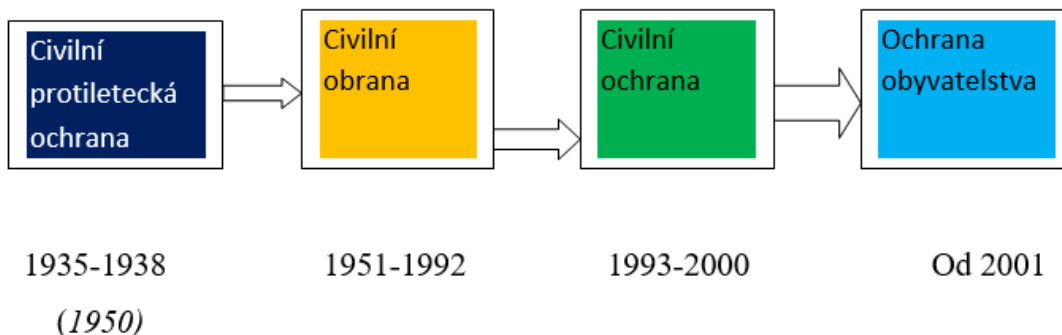
Od roku 1990 začala transformace civilní obrany tak, aby nově vytvářený systém mohl být využíván pro řešení jakýchkoliv mimořádných událostí a nikoliv jen pro válku. V roce 1993 byl změněn její název na „civilní ochrana“, který se používal do roku 2000. Od 1. 1. 2001 byl v České republice zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, nově zaveden pojem „ochrana obyvatelstva“. Ve smyslu tohoto zákona je ochrana obyvatelstva chápána jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení jeho života, zdraví a majetku. Ochrana obyvatelstva zahrnuje úkoly civilní obrany (civilní ochrany) vyplývající z mezinárodního humanitárního práva definované Ženevskými úmluvami. Jde o první zákon v historii České republiky (i dřívějšího Československa), který řeší problematiku

¹¹ dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I), (publikovaný sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí pod. č. 168/1991 Sb.)

¹² MARTÍNEK, Bohumír. *Metodický manuál pro přípravu preventistů ochrany obyvatelstva*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2014. ISBN 978-80-7385-146-0.

ochrany života, zdraví a majetku obyvatelstva při všech možných mimořádných událostech, včetně válečného stavu.

Obrázek 3: Vývoj názvu opatření k ochraně obyvatelstva

Zdroj:¹³

3.3 Současnost ochrany obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva má v současné době vytvořeny nezbytné předpoklady pro svoje zabezpečení a další rozvoj:

- jsou stanoveny právní normy pro realizaci opatření ochrany obyvatelstva,
- organizační struktury pro řízení opatření ochrany obyvatelstva jsou stabilizovány a funkční, popř. jsou vytvářeny podmínky pro zabezpečení jejich fungování, zejména na nejnižších stupních řízení veřejné správy či v podnicích,
- výkonné složky pro realizaci opatření ochrany obyvatelstva jsou stanoveny právními předpisy, jsou vytvořeny předpoklady pro jejich přípravu na řešení konkrétních úkolů ochrany obyvatelstva,
- jsou stanoveny směry dalšího rozvoje ochrany obyvatelstva.

3.4 Právní normy v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR

Základní právní normou, podle které jsou realizovány úkoly ochrany obyvatelstva v současnosti je **zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.**

¹³ MARTÍNEK, Bohumír. *Metodický manuál pro přípravu preventistů ochrany obyvatelstva*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2014. ISBN 978-80-7385-146-0.

Jsou zde stanovena konkrétní práva a povinnosti v oblasti ochrany obyvatelstva ministerstvům a jiným ústředním správním úřadům, generálnímu ředitelství hasičského záchranného sboru, hasičským záchranným sborům krajů, orgánům krajů, obcí s rozšířenou působností, orgánům obcí a právníkům a fyzickým osobám.

Zákon uvádí **definici „ochrany obyvatelstva“** jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a plnění dalších opatření k zabezpečení jeho života, zdraví a majetku

Prováděcím právním předpisem k uvedenému zákonu je Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, která obsahuje:

- postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu,
- způsob informování právníků a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení,
- technické, provozní a organizační zabezpečení jednotného systému varování a vyrozumění a způsob poskytování tísňových informací,
- způsob provádění evakuace a jejího všestranného zabezpečení,
- zásady postupu při poskytování úkrytů a způsob a rozsah individuální ochrany obyvatelstva,
- požadavky ochrany obyvatelstva v územním plánování a stavebně technické požadavky na stavby civilní ochrany nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany.

3.5 Mezinárodní právní normy v oblasti ochrany obyvatelstva

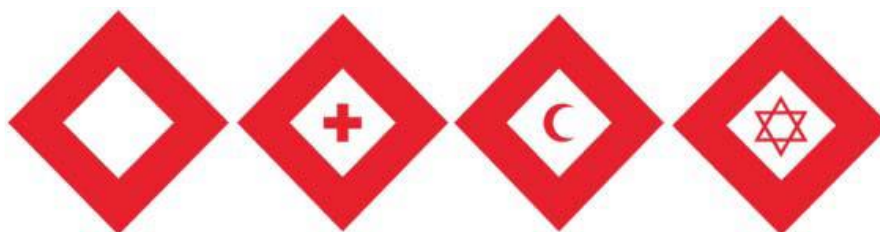
„Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) je prvním dokumentem mezinárodního humanitárního práva, který se obšírněji ve svých člancích 61 až 67 věnuje problematice civilní obrany (ochrany obyvatelstva).

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II) stanoví poprvé v systému mezinárodního humanitárního práva pravidla, která je nutno zachovávat

v ozbrojených konfliktech interního charakteru. Pro oběti občanských válek se snaží vytvořit obdobný ochranný režim, jaký požívají oběti mezinárodních konfliktů.

V roce 2005 byl k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 přijat **III. Dodatkový protokol** o přijetí dalšího rozeznávacího znaku nazvaného Červený krystal (viz obr. 3). Tento další rozeznávací znak je tvořen červeným čtvercovým rámcem na bílém poli postaveným na hrot. Národní společnosti, které se rozhodnou používat znak III. Protokolu, mohou při jeho užívání vložit do tohoto znaku rozeznávací znak uznávaný ženevskými úmluvami (tj. znaky Červeného kříže a Červeného půlměsíce) nebo znak tzv. Červený Davidův štít, který je používán izraelským národním společenstvím od 30. let dvacátého století.

Obrázek 4: Variace znaku červeného krystalu dle III. Dodatkového protokolu

Zdroj:¹⁴

¹⁴ ŘEHÁK, David, Bohumír MARTÍNEK a Petra RŮŽIČKOVÁ. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2015. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-169-9.

4 SYSTÉM ŘEŠENÍ OCHRANY OBYVATELSTVA V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE, SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE NATO A ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (OSN)

4.1 Ochrana obyvatelstva v rámci Evropské Unie

Ochrana obyvatelstva v zemích Evropské unie (dále jen „EU“) je vymezena především legislativními předpisy jednotlivých členských států. V současné době se ukazuje rostoucí potřeba co největší standardizace. Jak přírodní a technogenní katastrofy a s nimi související narušení životního prostředí, tak i ozbrojené konflikty nebývají omezeny na území jednoho státu, ale působí daleko mimo hranice. Tento vývoj ještě zesílil po teroristickém útoku na USA v září roku 2001.

4.2 Lisabonská smlouva

Smlouva pro Evropu 21. století nebo-li „Lisabonská smlouva“ je mezinárodní smlouva, jejímž cílem je především reformovat instituce EU a její fungování. Je reakcí na rozšíření EU z 15 na 27 členských států. Vznikla z potřeby mít k dispozici účinné nástroje, které by EU zaručily správné fungování a schopnost reagovat na rychlé změny současného světa.

Byla podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu. Po období složité ratifikace ve všech členských zemích, včetně řešení výjimek z této smlouvy pro Velkou Británii, Polsko a ČR, vstoupila v platnost 1. prosince 2009.

Cíle civilní ochrany (ochrany obyvatelstva) podle Lisabonské smlouvy

- posílení efektivity systému pro předcházení přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám a ochrana proti nim
- spolupráce mezi jednotlivými mezinárodními i vnitrostátními útvary civilní ochrany
- zvyšování kvalifikace osob zabývajících se civilní ochranou

Po přijetí Lisabonské smlouvy došlo ke změně organizačního začlenění civilní ochrany (ochrany obyvatelstva) v EU. Civilní ochrana již nespadá pod generální ředitelství pro životní prostředí (DG ENV), ale byla nově začleněna pod generální ředitelství pro humanitární pomoc (dále jen „DG ECHO“).

Cílem DG ECHO je poskytnout pomoc v nouzi a poskytnout pomoc obětem přírodních katastrof nebo ozbrojených konfliktů vně Evropské unie (bez ohledu na rasu, náboženství nebo politické přesvědčení).

Skládá se ze dvou ředitelství a dvou oddělení, které přímo spadají pod generálního ředitele.

První ředitelství je zaměřeno na samotné operace a druhé na otázky provozní (rozpočet, audit, procedurální záležitosti atd.). Tato ředitelství jsou odpovědná za správu rozpočtových prostředků na podporu všech regionů, na něž se vztahuje mandát DG ECHO.

Práce se provádějí z centrály v Bruselu a terénních kanceláří po celém světě (Kolumbie, Kongo, Dominikánská republika, Etiopie, Haiti, Indie, atd.) a to ve spolupráci s partnery - nevládní organizace, agentury Organizace spojených národů (dále jen „OSN“) a mezinárodní organizace, jako je Mezinárodní výbor Červeného kříže a Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

2 oddělení Civilní ochrany se zabývají reakcí na katastrofy (disaster response) a prevencí a připraveností (prevention and preparedness).

Sem spadá i Monitorovací a informační středisko EU (MIC).

Pro oblast Civilní ochrany je v rámci Rady EU vytvořena pracovní skupina pro CO (**PROCIV**). Předsedá jí zástupce předsednické země. V 1. pololetí 2009 předsedal zástupce ČR. Diskutuje návrhy dokumentů předložené Komisí EU i jinými orgány EU. Schází se minimálně jednou měsíčně.

Hlavním dokumentem pro spolupráci v oblasti civilní ochrany je Mechanismus na podporu zesílené spolupráce mezi členskými státy EU v oblasti Civilní ochrany (Mechanismus CO). Byl zřízen rozhodnutím Rady EU (2001/ES Euratom) ze dne 23. října 2001. Podle tohoto dokumentu se řídily zásahy Civilní ochrany Společenství do roku 2007.

Při využívání Mechanismu CO vyplynula potřeba jeho přepracování. Proto byl dne 8. listopadu 2007 schválen rozhodnutím Rady EU (2007/779/ES, Euratom) tzv. RECAST Mechanismu civilní ochrany Společenství.

4.3 RECAST

K přepracování původního Mechanismu Civilní ochrany vedla skutečnost, že značně vzrostl výskyt a závažnost přírodních a člověkem způsobených pohrom, při nichž dochází ke ztrátám na životech a na majetku, včetně kulturního dědictví, je ničena hospodářská a sociální infrastruktura a je poškozováno životní prostředí.

Předmět a oblast působnosti Mechanismu Civilní ochrany

Mechanismus Civilní ochrany se vytváří na podporu spolupráce mezi Společenstvím a členskými státy při asistenčních zásazích v oblasti civilní ochrany v případě výskytu závažných mimořádných událostí nebo bezprostředního nebezpečí jejich výskytu.

Mechanismus Civilní ochrany má zajistit především ochranu osob, ale také životního prostředí a majetku, včetně kulturního dědictví, v případě výskytu přírodních a člověkem způsobených pohrom, teroristických činů a technologických, radiologických nebo ekologických havárií, včetně znečištění vod v důsledku námořních havárií, uvnitř nebo vně společenství. Zohledňuje zvláštní potřeby izolovaných, nejvzdálenějších a jiných regionů nebo ostrovů Společenství (ostrovy v Karibiku atd.)

Prvky a opatření Mechanismu Civilní ochrany

- získávání přehledu o zásahových týmech a další intervenční podpoře využitelné v členských státech k asistenčnímu zásahu v případě mimořádné události;
- vypracování a provádění výcvikových programů pro zásahové týmy a pomocný zásahový personál a pro experty z týmů pro posuzování nebo koordinaci;
- workshopy, semináře a pilotní projekty k nejdůležitějším aspektům zásahu;
- sestavování a vysílání posuzovacích nebo koordinačních týmů;
- zřízení a řízení monitorovacího a informačního střediska EU (MIC), jehož služby, včetně možnosti okamžitého nasazení, budou k dispozici 24 hodin denně;

- vytvoření a řízení společného komunikačního a informačního systému pro případy mimořádných událostí (CECIS) s cílem umožnit komunikaci a sdílet informace mezi MIC a operačními kontaktními místy členských států;
- vývoj systémů detekce a včasného varování pro pohromy, které mohou postihnout území členských států; tyto systémy musí zohledňovat stávající informační, monitorovací nebo detekční zdroje a musí z nich vycházet;
- podpora členským státům při získávání přístupu ke zdrojům vybavení a dopravy;
- doplnění dopravy poskytované členskými státy financováním dalších dopravních zdrojů nezbytných k zajištění rychlé odezvy na závažné mimořádné události;
- podpora konzulární pomoci občanům EU při závažných mimořádných událostech ve třetích zemích;
- další podpůrná a doplňková opatření.¹⁵

Členské státy realizují následující úkoly:

- zajistí zásahové týmy nebo moduly, které budou k dispozici pro zásah nebo které by mohly být sestaveny ve velmi krátkém časovém horizontu a mohly být vyslány na místo určení přibližně do 12 hodin od obdržení žádosti o poskytnutí pomoci; přihlížejí k tomu, že složení týmu nebo modulu by mělo záviset na druhu závažné mimořádné události a na zvláštních potřebách s ní spojených,
- vyberou odborníky, kteří mohou být povoláni na místo výskytu mimořádné události jako členové posuzovacího nebo koordinačního týmu,
- dobrovolně pracují na rozvoji modulů, zejména za účelem uspokojení prioritních potřeb zásahu nebo podpory Mechanismu CO,
- zváží možnost poskytovat podle potřeby další formy podpory, např. specializovaný personál a vybavení k řešení specifických mimořádných událostí, a možnost využít zdroje, které mohou být poskytnuty nevládními organizacemi a dalšími subjekty,
- mohou poskytnout informace o příslušných vojenských prostředcích, které mohou být využity v rámci pomoci poskytované v oblasti civilní ochrany

¹⁵ Ochrana obyvatelstva modul „E“ Mgr. Bohumír Martínek Ph.D a kol., učební pomůcka pro vzdělávání v oblasti krizového řízení – MV GR HZS

prostřednictvím mechanismu, například dopravní a logistická nebo zdravotnická podpora,

- stanoví kontaktní místa a uvědomí o nich Komisi EU.

Moduly Civilní ochrany

Rozhodnutím komise ze dne 20. prosince 2007, se změnilo rozhodnutí Komise 2004/277/ES, Euratom, které se týkalo prováděcích pravidel k rozhodnutí Rady 2007/779/ES, Euratom o vytvoření Mechanismu CO Společenství.

Moduly civilní ochrany jsou vytvořené z vnitrostátních zdrojů jednoho nebo více členských států na základě dobrovolnosti a představují příspěvek k rychlé reakci evropské civilní ochrany.

Základní pojmy

- zásahový tým - lidské a materiální zdroje včetně modulů civilní ochrany vytvořené členskými státy pro zásahy v oblasti civilní ochrany,
- tým pro technickou pomoc - lidské a materiální zdroje vytvořené členskými státy pro vykonávání pomocných prací.“

Moduly Civilní ochrany musí mít tyto prvky zajištění:

- vhodná ochrana před povětrnostními vlivy (např. stany);
- zdroj elektrické energie a světla;
- hygienická zařízení určená pro personál modulu;
- dostupnost potravin a vody pro personál modulu;
- vyšší a střední zdravotnický personál, zdravotnická zařízení a zdravotnické vybavení pro personál modulu;
- zařízení pro skladování a údržbu vybavení modulu;
- vybavení pro komunikaci s příslušnými partnery, zejména s těmi, kteří mají na starosti koordinaci na místě;
- místní přeprava;
- logistika, vybavení a personál, které umožňují zřídit operační základnu a zahájit plnění mise bezprostředně po příjezdu na místo.

4.4 Ochrana obyvatelstva v rámci severoatlantické aliance „NATO“

Začátkem devadesátých let v důsledku změn bezpečnostně-politické situace v Evropě a ve světě došlo k zásadním změnám ve strategické koncepci severoatlantické aliance NATO (dále jen „NATO“) v oblasti ochrany civilního obyvatelstva (civilní ochrany). Pravděpodobnost vzniku válečného konfliktu globálního charakteru se podstatně snížila. Ukázalo se ale, že bezpečnostní zájmy NATO mohou být ohroženy jinými riziky, mezi které patří zejména šíření zbraní hromadného ničení, narušování zásobování pro životně důležité záležitosti, teroristické akce a sabotáže velkého rozsahu. Do popředí proto vystoupily otázky plánování opatření pro případy tzv. nevojenského ohrožení a s tím spojená ochrana obyvatelstva.

Ve složité organizaci NATO je pojmu civilní ochrana (ochrana obyvatelstva) nadřazen pojem civilní nouzové plánování. V rámci Vyššího výboru pro civilní nouzové plánování existuje řada výborů. Těmito výbory jsou:

- CAPC (Civil Aviation Planning Committee) = Plánovací výbor pro civilní letectví
- PBIST (Planning Board for Inland Surface Transport) = Plánovací výbor pro povrchovou vnitrozemskou dopravu,
- PBOS (Planning Board for Ocean Shipping) = Plánovací výbor pro námořní dopravu,
- CCPC (Civil Communication Planning Committee) = Plánovací výbor pro civilní komunikace,
- IPC (Industrial Planning Committee) = Plánovací výbor pro průmysl
- FAPC (Food and Agriculture Planning Committee) = Plánovací výbor pro potraviny a zemědělství,
- JMC (Join Medical Committee) = Společný zdravotnický výbor
- CPC (Civil Protection Committee) = *Výbor pro civilní ochranu.*

Česká republika se stala členskou zemí NATO v roce 1999. To je několik let před vstupem do Evropské Unie. Jako kandidátská a později členská země NATO mohla přímo získávat zkušenosti při jednáních všech výborů SCEPC, zejména CPC. Tyto zkušenosti byly využity při transformaci civilní ochrany v ČR.

Společně zpracovávané dokumenty CPC měly jen doporučující charakter (na rozdíl od rozhodnutí, směrnic a jiných dokumentů EU) přesto se v jednotlivých členských a kandidátských zemích začaly realizovat a to zejména proto, že po obvykle dlouhodobých jednáních se staly jakýmsi společným názorem všech zúčastněných.

K problémům řešeným v CPC patřilo například:

- řešení problematiky informování veřejnosti před a po vzniku mimořádných událostí,
- příprava nezávazných směrnic k řešení problematiky chemických, biologických, radiologických a jaderných zbraní, materiálů a prostředků (CBRN = C-chemical, B-biological, R-radiological, N-nuclear).

K řešení problematiky CBRN, ale i k dalším problémům týkajících se varování obyvatelstva, procvičování přenosu informací o mimořádných událostech s použitím CBRN významnou měrou přispěla Skupina expertů pro varovací a detekční systémy (GOEWDS) působící v rámci CPC. K její činnosti patří i pravidelné provádění mezinárodních cvičení s názvem INTEX.

Do působnosti CPC patří péče o EADRCC. Euro (E) atlantické (A) středisko (C) pro koordinaci (C) pomoci (R) při katastrofách (D). Má obdobnou funkci jako MIC EU. V devadesátých letech i po roce 2000 sehrávalo EADRCC významnější roli než MIC. Bylo k dispozici 24 hodin denně, k dispozici bylo neustále několik osob ve službě (4-5) a středisko bylo vybaveno nezbytnými komunikačními prostředky. Např. pomoc při povodních v ČR v roce 2002 byla zajišťována EADRCC.

Opatření civilní ochrany (ochrany obyvatelstva) je obsaženo v pravidelně vydávaném dokumentu (každé 2 roky) a tím je Ministerská směrnice civilního nouzového plánování na příslušné roky.

4.5 Ochrana obyvatelstva v rámci OSN

V rámci OSN (UN) řeší problematiku ochrany obyvatelstva Odbor pro humanitární záležitosti OSN (UN-OCHA). Má sídlo v Ženevě.

Při řešení mimořádných událostí spolupracuje s MIC EU i EADRCC NATO^{16 17}

¹⁶ MARTÍNEK, Bohumír a Jan TVRDEK. *Ochrana obyvatelstva II*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. ISBN 978-80-7251-323-9.

¹⁷ ŘEHÁK, David, Bohumír MARTÍNEK a Petra RŮŽIČKOVÁ. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2015. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-169-9.

5 ŘÍDÍCÍ A VÝKONNÉ SLOŽKY V OCHRANĚ OBYVATELSTVA

Na plnění opatření ochrany obyvatelstva se podílí orgány státní správy, orgány územních samosprávných celků, právnické osoby, podnikající fyzické osoby a fyzické osoby.

5.1 Řídící složky v ochraně obyvatelstva

Rozhodující řídicí a koordinační roli má Hasičský sbor České republiky, který plní úkoly stanovené ministerstvu vnitra a úkoly stanovené orgánům krajů a obcí s rozšířenou působností.¹⁸

Na centrální úrovni plní tyto úkoly generální ředitelství hasičského záchranného sboru ČR, které:

- sjednocuje postupy ministerstev, krajských úřadů, obecních úřadů, právnických a fyzických osob,
- zpracovává koncepci ochrany obyvatelstva,
- zajišťuje a provozuje jednotný systém varování a vyrozumění,
- organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva,
- stanoví, po projednání s Ministerstvem pro místní rozvoj, stavebně technické požadavky na stavby určené k ochraně obyvatelstva,
- rozhoduje v dohodě s Ministerstvem zahraničních věcí o humanitární pomoci poskytované státem do zahraničí a zapojování do mezinárodních záchranných operací,
- usměrňuje postup při zřizování zařízení civilní ochrany.¹⁹

Na krajské úrovni a na úrovni obcí s rozšířenou působností plní tyto úkoly hasičský záchranný sbor kraje, který:

- „sjednocuje postupy územních správních úřadů v oblasti ochrany obyvatelstva,

¹⁸ zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ Tamtéž

- zabezpečuje varování a vyrozumění,
- organizuje zjišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření,
- organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva,
- organizuje a koordinuje humanitární pomoc,
- organizuje hospodaření s materiálem civilní ochrany,
- vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany a staveb dotčených požadavky civilní ochrany,
- je dotčeným orgánem v územním a stavebním řízení z hlediska ochrany obyvatelstva,
- organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva,
- usměrňuje postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu v kraji,
- zabezpečuje preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost na úseku ochrany obyvatelstva.²⁰
- **Na úrovni obcí plní starosta obce a obecní úřad zejména tyto úkoly:**
- „zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím,
- organizuje činnost obce v podmínkách nouzového přežití,
- seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení obyvatel, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva.“²¹.

K plnění úkolů ochrany obyvatelstva je obec oprávněna zřizovat zařízení civilní ochrany.

Z hlediska ochrany obyvatelstva je obec považována za dotčený orgán ve stavebním a územním řízení.

²⁰ Tamtéž

²¹ Tamtéž

Na úrovni právnických osob a podnikajících fyzických osob zahrnutých do havarijních plánů je zabezpečováno:

- informování zaměstnanců o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních,
- varování, evakuace, popřípadě ukrytí,
- organizování záchranných prací,
- organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci.

K plnění úkolů ochrany obyvatelstva mohou zřizovat zařízení civilní ochrany.

5.2 Výkonné složky pro realizaci opatření ochrany obyvatelstva

Na realizaci konkrétních opatření ochrany obyvatelstva se podílí především složky Integrovaného záchranného systému, které se dělí na základní a ostatní.

Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou:²²

- Hasičský záchranný sbor ČR a **jednotky požární ochrany** zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
- Zdravotnická záchranná služba,
- Policie ČR.

Charakteristické pro základní složky je, že jsou schopny rychle a nepřetržitě zasahovat, mají celoplošnou působnost na území celého státu, zajišťují nepřetržitou pohotovost a obsluhují telefonní linky tísňového volání (112,150,155,158) pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události, její vyhodnocení a neodkladný zásah v místě mimořádné události.

- **Ostatními složkami integrovaného záchranného systému jsou:**²³
- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil (Armáda ČR),
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (např. obecní policie),
- ostatní záchranné sbory (např. Báňská záchranná služba),
- orgány ochrany veřejného zdraví (hygienické stanice),

²² Tamtéž

²³ Tamtéž

- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby (komunální služby, havarijní služby v energetice, plynárenství,...),
- zařízení civilní ochrany,
- neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Charakteristické pro ostatní složky je, že poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání.

Pro období stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se mohou k plnění úkolů ochrany obyvatelstva zřizovat a organizačně, materiálně a personálně připravovat odřady civilní obrany z jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo jejich částí. Tyto odřady může zřizovat Generální ředitelství, hasičský záchranný sbor kraje a záchranný útvar.

Zkušenosti z řešení mimořádných událostí ukázaly potřebu mít připravené organizované skupiny osob, které by plnily specifické úkoly v oblasti civilní ochrany a ochrany obyvatelstva a byly dislokované v co největším počtu obcí. K takovým skupinám patří především **jednotky požární ochrany**. Jednotky požární ochrany se rozlišují podle druhů a kategorií.

Druhy jednotek požární ochrany²⁴

„Zákon o požární ochraně rozlišuje 4 druhy jednotek požární ochrany:

- **jednotka hasičského záchranného sboru kraje**, která je složena z příslušníků hasičského záchranného sboru určených k výkonu služby na stanicích hasičského záchranného sboru kraje,
- **jednotka hasičského záchranného sboru podniku**, která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří vykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání,
- **jednotka sboru dobrovolných hasičů obce**, která je složena z fyzických osob, které nevykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání,

²⁴ HANUŠKA, Zdeněk. *Organizace jednotek požární ochrany*. 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2008. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-035-7.

- **jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku**, která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby,, kteří nevykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání,
- Kategorie jednotek požární ochrany (JPO)

Pro účely plošného pokrytí se jednotky požární ochrany dělí na jednotky na kategorie:

- a) s územní působností zasahující i mimo území svého zřizovatele
 1. **JPO I** - jednotka hasičského záchranného sboru kraje
 2. **JPO II** - jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu v jednotce jako svoje hlavní nebo vedlejší povolání
 3. **JPO III** - jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu v jednotce dobrovolně
- b) s místní působností zasahující na území svého zřizovatele
 1. **JPO IV** - jednotka hasičského záchranného sboru podniku
 2. **JPO V** - jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu v jednotce dobrovolně
 3. **JPO VI** - jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku“

5.3 Jednotky sborů dobrovolných hasičů obcí

Významným nástrojem obce při zajišťování její bezpečnosti je jednotka sboru dobrovolných hasičů obce, kterou obec zřizuje a spravuje na základě § 68 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, jako svoji organizační součást. K naplnění ustanovení tohoto zákona **starosta obce**, po vyjádření hasičského záchranného sboru kraje, jmenuje a odvolává **velitele této jednotky**. Přitom přihlíží k návrhu občanského sdružení působícího na úseku požární ochrany.

Obec také zajišťuje akceschopnost jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, to je organizační, technickou a odbornou připravenost sil a prostředků. **Jednotky požární ochrany** provádí požární zásah, záchranné a likvidační práce při mimořádných událostech a plní úkoly na úseku ochrany obyvatel.

Jednotku sboru dobrovolných hasičů obcí (dále jen jednotku SDH) zřizují obce v samostatné působnosti na základě ustanovení § 29 zákona č. 133/1985 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Některé větší obce mohou mít i více jednotek sborů dobrovolných

hasičů obcí. Jednotky SDH obcí bývají zřízeny zpravidla jako organizační složky obce, bez právní subjektivity, nebo jsou součástí obecního úřadu.

Výkon služby v jednotce vykonávají členové, které obec do jednotky určila. Tito členové nemusí být v pracovně právním vztahu k obci, ale mohou mít smlouvu o činnosti v jednotce. Zpravidla ale tito členové mívají s obcí uzavřenu alespoň dohodu o provedení práce. Podle velikosti jednotky SDH a rozsahu činnosti mohou mít členové těchto jednotek uzavřenu také dohodu o pracovní činnosti, nebo mohou službu v jednotce vykonávat jako svoje zaměstnání.

Mezi jednotkami SDH obcí jsou rozdíly v operačním působení. Jednotky SDH obcí jsou na základě nařízení kraje zařazovány do kategorie JPO II, JPO III, JPO V. Jednotky kategorie JPO II a JPO III, jsou jednotky s územní působností, které zasahují na výzvu operačního a informačního střediska Hasičského záchranného sboru kraje také mimo území svého zřizovatele. Jednotka kategorie JPO V, je jednotka s místní působností, která je určena zpravidla pro potřeby území svého zřizovatele. Jednotky SDH kategorie JPO II zabezpečují systém pohotovostí členů pro výjezd družstva minimálně o zmenšeném početním stavu 1+3, s dobou výjezdu do 5 minut. Jednotky kategorie JPO III a V mají zákonem stanovenou dobu pro výjezd do 10 minut.²⁵

5.4 Plošné pokrytí území ČR jednotkami PO

Jednotky požární ochrany různých zřizovatelů vytvářejí v ČR systém tzv. plošného pokrytí území ČR jednotkami požární ochrany. Jednotky tohoto systému mají stejné hlavní úkoly, ale nemusí mít stejné vybavení, velikost a provádět stejné činnosti při zásahu. Z historického hlediska byl tento systém budován především pro hašení požárů. Postupně se však vyvíjel až do dnešních dnů, kdy je využíván jako rychlá služba, která je schopná svými technickými prostředky provádět operativní zásahy při nejrůznějších mimořádných událostech, nebo snižovat hrozící rizika a rovněž se podílet na ochraně obyvatelstva. Systém spočívá na vzájemné spolupráci jednotek SDH obcí a jednotek Hasičského záchranného sboru ČR, nebo jednotek ostatních zřizovatelů.

²⁵ zákon č.133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

Podkladem pro sestavení plošného pokrytí je stanovení stupně nebezpečí území obce, které vychází z:

- kritéria počtu obyvatel,
- kritéria charakteru území,
- kritéria počtu zásahu.

Na základě provedeného výpočtu, jehož dílčí hodnoty jsou stanoveny právním předpisem²⁶, je stanoveno kritérium nebezpečí obce. Podle tohoto nebezpečí, jehož hodnoty a požadavky na zabezpečení dojezdu jednotek požární ochrany jsou stanoveny rovněž právním předpisem²⁷, je následně provedeno zařazení JPO do jednotlivých kategorií.

Jak bylo v úvodu této kapitoly zmíněno, byl systém plošného pokrytí prioritně určen pro zabezpečení dostupnosti JPO pro hašení požárů. Dalším vývojem však tento systém dostal daleko širšímu využití.

Právě z těchto důvodů se jeví jako vhodné, využít stávající systém plošného pokrytí také pro oblast ochrany obyvatelstva. Je zcela jasné, že problematika ochrany obyvatelstva, resp. požadavku na zabezpečení dostupnosti sil a prostředků má odlišné požadavky. Jádro systému – analýza rizika území, ale zůstává stejné. Takže se nabízí otázka zpracování plošného pokrytí území ČR jednotkami požární ochrany pro potřeby ochrany obyvatelstva s maximálním využitím dat již fungujícího standardního systému plošného pokrytí. Samozřejmě, že toto je pouze jedna z možností k zabezpečení systému ochrany obyvatelstva. V návaznosti na úroveň rozmístění jednotek SDH obcí, bez ohledu na jejich kategorii zjistíme, že vzhledem k počtu obcí, které jsou zřizovateli těchto jednotek, se možnost využití jednotek SDH obcí pro oblast ochrany obyvatelstva přímo nabízí.

²⁶ Tamtéž

²⁷ Tamtéž

Tabulka 1: Plánované počty jednotek SDH obcí zařazené do poplachového plánu

Plánované počty jednotek PO - plošné pokrytí 2017						
JPO II/1, JPO II/2, JPO III/1, JPO III/2 a JPO V						
KRAJ	JPO II/1	JPOII/2	JPO III/1	JPO III/2	JPO V	Celkem JPO II/1, II/2, III/1, III/2 a V
Hl. město Praha	0	0	20	0	14	34
Středočeský	35	2	206	23	414	680
Jihočeský	9	0	90	11	781	891
Plzeňský	13	0	110	0	431	554
Karlovarský	12	0	34	0	32	78
Ústecký	14	1	101	0	88	204
Liberecký	13	1	69	7	117	207
Královéhradecký	23	3	92	1	378	497
Pardubický	29	0	77	0	423	529
Vysočina	16	0	106	2	756	880
Jihomoravský	12	0	163	8	397	580
Olomoucký	31	0	68	0	354	453
Moravskoslezský	41	3	93	1	221	359
Zlínský	22	2	48	0	291	363
Celkem	270	12	1 277	53	4 697	6 309

Zdroj:²⁸

²⁸ MV - GR HZS ČR

6 ÚKOLY JEDNOTEK POŽÁRNÍ OCHRANY V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA

Potřeby státní správy a samosprávy při nasazení jednotek požární ochrany při vyhlášení jednotlivých krizových stavů jsou obsaženy v úkolech, které plní tyto jednotky při provádění záchranných a likvidačních prací a v oblasti ochrany obyvatelstva. Úkoly vyplývají z právních norem a zkušeností získanými při jejich aplikaci v praxi.

6.1 Právní normy pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva jednotkami požární ochrany

Základní právní normou pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva jednotkami požární ochrany je zákon o požární ochraně. V § 70 tohoto zákona, jsou vymezeny hlavní úkoly jednotek požární ochrany, mezi které patří také plnění úkolů na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatelstva (§ 70, odst. 5). Konkrétní specifikaci úkolů ochrany obyvatelstva pro jednotky požární ochrany dále rozvádí prováděcí právní předpis k zákonu o PO a to Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany ve znění pozdějších předpisů, která stanovuje, že jednotky PO na tomto úseku:

- zdolávají požáry,
- provádí záchranné a likvidační práce,
- podílí se na evakuaci osob,
- podílí se na označování oblastí s výskytem nebezpečných látek,
- podílí se na varování obyvatel,
- podílí se na dekontaminaci postižených obyvatel, nebo majetku,
- podílí se na humanitární pomoci obyvatelstvu a zajištění podmínek pro jeho nouzové přežití.

V souladu s uvedenou vyhláškou je možné zvýšit základní početní stav členů jednotky SDH obce o potřebný počet osob, kteří budou plnit úkoly ochrany obyvatelstva (ve skupině nebo v družstvu).

Další vazba ochrany obyvatelstva a jednotek požární ochrany je dána také zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

a prováděcí vyhlášky č. 328/2001 Sb. (ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb). Zde sice není přímo stanoven podíl JPO na řešení jednotlivých ustavení, ale z věcného znění jednotlivých paragrafů vyplývají pro JPO jednotlivé úkoly. Jedná se zejména o stanovení sil a prostředků k plnění úkolů ochrany obyvatelstva v obcích. Ze zákona o integrovaném záchranném systému vyplývá pro obce možnost zřizovat pro úkoly ochrany obyvatelstva tzv. zařízení civilní ochrany, zejména v případě, že není zřízena jednotka SDH obce. Protože zmíněné jednotky jsou ve většině obcí, obce zařízení civilní ochrany nezřizují a pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva počítají právě s jednotkou SDH obce, kterou zřizují.

Toto platí také při naplňování ustavení zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, který (mimo jiné orgány veřejné správy) ukládá povinnosti také obcím.

6.2 Potřeba změn v činnosti jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí

„Potřeba změn v činnosti jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí a rozšíření jejich přípravy i pro další činnosti než před přijetím nové legislativy v této oblasti, to je před rokem 2001, vyplynula nejen z ustanovení nových právních předpisů (zákon o IZS, novela zákona o požární ochraně) např. stanovení konkrétních úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva, ale i z potřeb a zkušeností z řešení mimořádných událostí a krizových situací. Z analýzy vyplynulo zaměření přípravy na tyto činnosti:

- podpora jednotek požární ochrany při jejich zásahu,
- provádění základních činností v ochraně obyvatelstva,
- poskytování odborné pomoci dobrovolníkům a informací a rad obyvatelstvu.

Podpora jednotek požární ochrany při zásahu zahrnuje např. zajištění týlu jednotek, logistickou podporu, zajištění náhradních zdrojů elektřiny při práci v noci, protipovodňová opatření, pomoc při zajištění nouzového přežití osob, pomoc při provádění některých složitějších činností (dekontaminace osob a techniky). Tuto podporu mohou zajišťovat jednotky, které přímo neprovádějí záchranné a likvidační práce.“²⁹

²⁹ MARTÍNEK, Bohumír. *Metodický manuál pro přípravu techniků ochrany obyvatelstva*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. ISBN 978-80-7385-131-6.

Provádění základních činností v ochraně obyvatelstva.

Jde o legislativně nový úkol, který lze zabezpečit tím, že se stávající systém odborné přípravy členů jednotek SDH obcí (velitelů, specialistů) rozšíří o problematiku ochrany obyvatelstva.

Při mimořádných událostech velkého rozsahu pracuje na postiženém území řada dobrovolníků bez potřebných znalostí a zkušeností. Připravení členové jednotek nebo i občanských sdružení by byli schopni **poskytovat potřebné informace a rady** jak občanům postiženým mimořádnou událostí, tak osobám zapojujícím se do výpomoci jako dobrovolníci. Jednalo by se například o stavění protipovodňových hrází, používání vysoušečů, odstraňování následků mimořádné události, provizorní řešení těchto následků (stržená střecha, výpadky elektřiny nebo dodávek vody), poskytování informací o obsahu evakuačního zavazadla, zásadách improvizované ochrany apod.

6.3 Podrobnosti o úkolech jednotek SDH obcí při ochraně obyvatelstva³⁰

„Pro stanovení úkolů jednotek SDH obcí při ochraně obyvatelstva **HZS kraje** ve spolupráci s obcemi **provede** (na základě havarijních plánů a předpokladu vzniku mimořádných událostí) **analýzu potřeb zajištění plnění úkolů ochrany obyvatelstva těmito jednotkami**. Tuto analýzu provede z pohledu:

- A) jednotky plnící **obecné úkoly pro ochranu obyvatelstva**, zejména pro potřeby svého zřizovatele – místní působnost. Jde o jednotky kategorií JPO II, JPO III a JPO V, popř. jednotky SDH obcí nezařazené do systému plošného pokrytí.

Každá jednotka plní stanovené úkoly s ohledem na nebezpečí na daném území pomocí dostupných prostředků. Jednotky plní úkoly na území svého zřizovatele nebo na smluvně pokrytém území v případě, že se jedná o společnou jednotku. Plnění výše uvedených úkolů provádí jednotka na základě pokynů velitele zásahu, operačního a informačního střediska HZS kraje, popřípadě starosty obce.

Odborná příprava na uvedené úkoly je organizována tak, že do odborné přípravy velitelů jednotek je zařazena teoretická a praktická část z problematiky ochrany

³⁰ Tamtéž

obyvatelstva. Úkolem velitelů jednotek je získané znalosti zapracovat do pravidelné odborné přípravy členů.

Obecné úkoly jednotek SDH obcí při záchranných pracích a pro ochranu obyvatelstva jsou následující:

- a) **záchranné a likvidační práce, zejména** technická pomoc při odstraňování následků mimořádných událostí, protipovodňová ochrana v obci, čerpání vody, pomoc při pátrání a vyhledávání osob,

Pro plnění těchto úkolů členové jednotky SDH znají:

- základní pravidla bezpečnosti při pohybu ve výškách a nad volnou hloubkou,
- základní pravidla bezpečnosti při pohybu v sutinách, rozpoznají základní nebezpečí, umí vyznačit nebezpečný prostor (označení páskou apod.) a jsou schopni provádět dle pokynů základní ženíjní práce a odstraňování stavebních sutin,
- základní zásady hygieny při práci s biologickými a nebezpečnými látkami,
- základní zásady zabezpečení stavebních konstrukcí budov (nosná část a plášť střech) narušených větrem a krupobitím,
- základní činnosti při odstraňování polomů a vývrátů,
- místa v katastru své obce, ve kterých hrozí nebezpečí vzniku povodně, záplavová území vodních toků, náplavová místa a místa soustředění vody při přívalových deštích a rychlém tání sněhu,

Jednotka SDH je schopna:

- ve spolupráci s povodňovými orgány zajišťovat hláskou povodňovou službu v případě, že územím obce protéká vodní tok,
- odstraňovat malé překážky z vodního toku pro zlepšení průtoku vodního toku v obci,
- zajistit objekt proti vniknutí vody pomocí jednoduchých prostředků (pytle s pískem, fólie apod.),
- provést a organizovat výstavbu protipovodňových hrází,
- podílet se na odstraňování následků povodní v obytných a veřejných prostorech (čerpání vody, odstraňování naplavenin apod.),

- poskytnout první předlékařskou laickou pomoc v rozsahu laické resuscitace, stabilizace, zastavení krvácení, ošetření popálenin a omrzlin;

b) podíl na evakuaci obyvatel

Členové jednotky SDH znají obsah evakuačního zavazadla, místa soustředění obyvatel v obci při evakuaci, popřípadě je umí zvolit, obsluhu evakuačního střediska (označení, evidence osob, poskytování základních informací); dle možností má jednotka SDH přehled o osobách se zdravotním postižením a je schopna zajistit jejich evakuaci, plán transportu evakuovaných osob a zvířat z obce.

c) podíl na označování oblastí s výskytem nebezpečných látek nebo jiných nebezpečných území

Členové jednotky SDH znají základní zásady činností při úniku nebo nálezů nebezpečné látky nebo předmětu, jaké nebezpečí hrozí pro obyvatelstvo, umí stanovit nebezpečnou nebo vnější zónu. Umějí použít improvizované (nouzové) ochranné prostředky a umí předat základní informace o nebezpečných látkách, popř. jiných nebezpečích nesouvisejících s nebezpečnými látkami, např. při povodních, sesuvech půdy, nákazy apod.;

d) podíl na varování obyvatelstva

Členové jednotky SDH znají způsob a místo odkud se standardním způsobem provádí varování a informování obyvatelstva, umí obsluhovat toto zařízení a znají jeho dosah v obci. Jsou schopni předat informaci o hrozícím nebezpečí a následných režimových opatřeních. Provádí varování obyvatelstva (osobním kontaktem, mobilním rozhlasovým zařízením apod..) v místech, kde není zajištěno varování standardním způsobem;

e) podíl na dekontaminaci obyvatel nebo majetku

Členové jednotky SDH znají organizaci místa pro provádění dekontaminace obyvatelstva, jsou schopni provádět vybrané činnosti mimo nebezpečnou zónu při provádění dekontaminace obyvatel (výdej náhradních oděvů apod.), jsou schopni zahájit dekontaminaci techniky a terénu s využitím improvizovaných prostředků a se zřetelem na nebezpečí a potřebné ochranné prostředky;

f) podíl na humanitární pomoci obyvatelstvu a zajištění podmínek pro jeho nouzové přežití

Jde zejména o podíl na zajišťování nouzového přežití obyvatelstva, humanitární pomoci obyvatelstvu a psychosociální pomoci postiženému obyvatelstvu, předlékařské laické zdravotnické pomoci, laické posttraumatické péče o postižené, technické pomoci v oblasti infrastruktury pro nouzové zásobování energií, nouzové osvětlení a nouzové zásobování vodou,

Jednotka SDH je schopna zřídit provizorní místo pro soustředění osob (do 30 osob) a zajistit péči o ně po dobu 6 hodin (přístřeší, světlo, teplo strava) s využitím objektů v obci, odhadnout potřeby pro zásobování obyvatel a humanitární pomoc, podílet se na informování obyvatelstva o nebezpečích vyplývajících z výpadku dodávky plynu nebo elektrické energie, zřídit a obsluhovat místo pro výdej užitkové vody.

B) Speciální úkoly předurčených jednotek SDH v záchranných pracích a v ochraně obyvatelstva jsou následující:

a) záchranné a likvidační práce; zejména záchranné práce při dopravních nehodách (předurčenost „C“), záchranné práce při haváriích nebezpečných látek (základní jednotka „Z“), technická pomoc při odstraňování následků mimořádné události (vyprošťování osob a zvířat z trosek nebo nedostupných míst, transport raněných z místa mimořádné události do shromaždiště a třídění raněných, provizorní stabilizace trosek a stavebních konstrukcí, pomocné práce u speciální techniky (např. vazači), zajišťování pomocných prací při odstraňování následků povodní, vichřic, polomů apod.). Dále se jedná o zabezpečení úkolů protipovodňové ochrany a provádění povodňových záchranných prací, zejména záchrana osob z vody, evakuace osob a zvířat pomocí plavidel, pomoc při distribuci humanitární pomoci osobám a zvířatům, výstavba protipovodňových hrází, hlásná a hlídková služba při povodních, odstraňování nebezpečných naplavenin a ledových jevů, zajišťování objektů proti vniknutí vody a pomocné práce při odvodňovacích pracích.

b) podíl na evakuaci obyvatel. Členové jednotky SDH umí zvolit místo pro soustředění evakuovaných osob a umí je organizovat a obsluhovat, dovedou zabezpečit obsluhu samostatného evakuačního střediska (označení, evidence

osob, poskytování základních informací), znají základní zásady pro manipulaci se zvířaty spojené s evakuací obyvatel.

- c) **podíl na označování oblastí s výskytem nebezpečných látek.** Členové jednotky SDH umí používat speciální ochranné prostředky a detekční prostředky ve svém vybavení pro práci v nebezpečné zóně.
- d) **podíl na dekontaminaci postižených obyvatel nebo majetku, zejména** znají organizaci místa pro dekontaminaci obyvatelstva (50 a více osob), provedení výdeje náhradních oděvů a ochranných pomůcek, dekontaminace techniky pomocí rámu a kartáčů a dekontaminace zasahujících jednotek nebo složek IZS.
- e) **podíl na humanitární pomoci obyvatelstvu a zajištění podmínek pro jeho nouzové přežití, zejména** zabezpečit stavbu stanů pro nouzové přežití obyvatel (do 50 osob) včetně zajištění jejich osvětlení a vytápění nebo pomoc při budování a obsluze základny humanitární pomoci, obsluhu kontejneru pro nouzové ubytování, budování sociálních zařízení pro evakuované osoby, dovoz a výdej stravy, výdej náhradních oděvů, pomoc při zajištění stravy v nouzových podmínkách, evidence nouzově ubytovaných osob.

6.4 Předurčování jednotek SDH obcí pro speciální činnosti

Speciálních činností, pro které je možno provést předurčení jednotek SDH obcí je jistě celá další řada než výše uvedený výčet. Vlastní předurčenost bude vždy kraj od kraje jiná a to zejména z důvodu odlišnosti rizik v jednotlivých územích a také s ohledem na technické možnosti a vybavení jednotlivých hasičských záchranných sborů krajů, resp. krajských úřadů pro oblast ochrany obyvatelstva.

Pro speciální činnosti, ve vazbě na reálné možnosti následného využití se jeví jako vhodné **provést, v rámci krajů, předurčenost jednotek SDH obcí pro plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva.** Tyto předurčené jednotky, by následně plnily kromě základních úkolů všech jednotek SDH obcí také speciální úkoly, pro zásahy mimo území zřizovatele.

V rámci záměru GŘ HZS ČR pro tuto problematiku předurčenosti se předpokládá zejména **zapojení jednotek kategorie JPO V.** Tímto nebude dotčený smysl plošného pokrytí a rozdělení jednotek do kategorií s územní a místní působností, neboť tyto

předurčené jednotky SDH obcí zařazené do kategorie JPO V, si ponechají charakter místní jednotky. V případě zásahu, pak budou náklady vyúčtovány a uhrazeny do rozpočtu zřizovatele stejným způsobem, jako v případě běžného zásahu, kdy je jednotka povolána operačním a informačním střediskem hasičského záchranného sboru mimo území zřizovatele. Stejně by tomu bylo také v případě účastí členů na **odborné přípravě**. Dosud je předurčování jednotek pro činnost na úseku ochrany obyvatel plně na aktivitě a přístupu jednotlivých Hasičských záchranných sborů krajů, resp. krajských úřadů. Tomu také odpovídá úroveň zabezpečení, resp. přístup k odborné přípravě jednotek předurčených pro ochranu obyvatelstva.

GŘ HZS ČR zatím nevydalo žádnou ucelenou metodiku, jak postupovat v případě předurčenosti jednotek SDH obcí pro oblast ochrany obyvatelstva. Pro subsystémy plošného pokrytí předurčenosti jednotek SDH obcí pro zásahy při dopravních nehodách, nebo zásahy s výskytem nebezpečných látek jsou vydány alespoň strohé základy, na kterých je možno tyto dvě předurčenosti následně budovat.

Z dostupných poznatků, zkušeností a na základě následného praktického využití si lze odvodit, že **předurčenost jednotek SDH obcí pro oblast ochrany obyvatelstva je možno postavit na několika základech**. Před zařazením jednotek SDH obcí k předurčenosti je možno vyjít zejména z:

- analýzy rizika území kraje
- analýzy rizika území jednotlivých obcí s rozšířenou působností
- plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany
- zpracováním plošného pokrytí území kraje zvláště pro potřeby ochrany obyvatelstva, vedle existujícího plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany
- praktických poznatků o jednotlivých jednotkách, jejich personální a technické možnosti v návaznosti na potřeby dalšího vzdělávání a možnosti rozšíření technického vybavení

I když se předpokládá, že předurčené jednotky pro úkoly ochrany obyvatelstva budou pracovat především s **technickým vybavením** ve správě hasičských záchranných sborů krajů, resp. jiných organizací (SSHR, krajských úřadů apod.), neměla by se opomíjet

zejména **personální možnost jednotek**, které následně budou předurčeny pro speciální činnost, včetně **účasti na pravidelné odborné přípravě**.

Pro předurčení jednotek kategorie JPO V je možno vycházet také z možnosti logistické podpory pro jednotky kategorie JPO II a JPO III a to zejména ve vazbě na dlouhodobé zásahy a pro případ následných likvidačních prací. Proto je vhodné při sestavování předurčenosti vycházet také ze stávajícího požárního poplachového plánu jednotlivých obcí, resp. hasebních obvodů jednotek kategorie JPO II a JPO III.

Současný stav předurčenosti jednotek PO pro ochranu obyvatelstva v krajích je uveden v tabulce (příloha B).

6.5 Materiál pro potřeby ochrany obyvatel s využitím zázemí jednotek SDH obcí

Z hlediska rychlé dostupnosti a jistoty se pro potřeby obcí nabízí také možnost využití zázemí jednotek SDH obcí, resp. jejich hasičských zbrojnic, kde by mohl být nezbytný materiál v podobě základních potřeb uskladněn. Jednalo by si zejména o technický materiál k okamžitému použití zejména pro záchranné a likvidační práce. Na základě zkušeností z řešených mimořádných událostí a následných potřeb obcí k zabezpečení ochrany obyvatelstva by se mohlo jednat zejména o:

- materiál pro provizorní stabilizace a zakrytí střešních konstrukcí (latě, plachty, spojovací materiál, prkna, trámký, lana, apod.),
- jednokomorové a dvoukomorové pytle ke stavění protipovodňových hrází,
- plničky k plnění pytlů pískem,
- ženijní nářadí,
- osvětlovací prostředky,
- drobné nářadí,
- základní prostředky pro stabilizaci narušených konstrukcí a výkopů (fošny, kulatina, půlkulatina, spojovací materiál, prkna,
- základní prostředky pro nouzové ubytování (deky, spacáky, podložky na spaní, lehátka, apod.),

- základní prostředky pro nouzové stravování (jednorázové nádoby, vařiče, várnice, základní kuchyňské vybavení apod.),
- základní desinfekční a úklidové prostředky (metly, kbelíky, kolečka apod.)

Jednotky SDH obcí mají léta zavedený systém kontrol a zkoušek nejrůznějších technických prostředků, které mají ve své běžné výbavě, umocněný navíc vysokou odpovědností členů jednotek SDH obcí ke svěřenému majetku. Tato skutečnost by zaručovala, že i uskladněný materiál pro potřeby ochrany obyvatelstva by byl řádně spravován, kontrolován a udržován. Vzhledem k předpokládanému malému množství a charakteru materiálu, který by sloužil potřebám ochrany obyvatel obce, by jeho správa pod jednotkami SDH obcí nepředstavovala výraznou další zátěž pro členy jednotek SDH obcí. Navíc, většina prostředků by našla své využití a tím také ověření provozuschopnosti v době „mírové,“ tedy kdy není vyvolána potřeba použití žádnou mimořádnou událostí.

Stejně by šlo praktikovat vytvoření jednoho skladu nezbytných prostředků pro ochranu obyvatelstva pro potřeby obcí ve správním obvodu obce s rozšířenou působností. I v tomto případě by mohly být pro správu materiálu využity vytypované jednotky SDH obcí, ve správním obvodu obce s rozšířenou působností, nebo přímo místní jednotka obce s rozšířenou působností. Tato varianta by byla možná z ekonomických i praktických možností přijatelnější.

Obrázek 5: Sklad základního materiálu v hasičské zbrojnici (ilustrace)

Zdroj:³¹

³¹ vlastní fotoarchív

V praxi je rovněž ověřen systém péče o úkrytový fond a prostředky individuální ochrany s využitím jednotek SDH obcí. Tuto praxi realizovalo v minulosti například Statutární město Havířov. Tento systém nabízí také zapojení širšího okruhu členů těchto jednotek a může být také finančně motivován. S ohledem na skutečnost útlumu údržby úkrytového fondu skladování a údržby prostředků individuální ochrany, je tato možnost využití jednotek SDH obcí k této činnosti pouze doplňkovým námětem.

Obce přistupují k plnění úkolů na úseku ochrany obyvatelstva různě. Někde je tato činnost zcela opomíjena. Rozdíl v přístupu obcí a samosprávy k přípravě na mimořádné události a z toho plynoucí ochranu obyvatelstva, závisí také na možných rizicích ohrožení pro danou obec. Je řada obcí, které mají pro účely přípravy na mimořádné události a jejich řešení ustaveny pracovní orgány, ačkoliv jim to legislativa neukládá. V drtivě většině takovýchto pracovních orgánů mají své zastoupení velitelé jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí. Starostové a samospráva obecně, spoléhá právě na jejich odbornou pomoc v této oblasti.

7 SKUPINY DOBROVOLNÍKŮ PRO OCHRANU OBYVATELSTVA³²

Jako alternativa a doplnění k činnosti jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí na úseku ochrany obyvatelstva, je možné vytvářet v rámci spolku – sboru dobrovolných hasičů **Skupiny dobrovolníků pro ochranu obyvatelstva**. Podnět ke vzniku těchto skupin vzešel na základě praktických poznatků z řešení nedávných rozsáhlých mimořádných událostí v České republice, zejména povodní z roku 2013 a orkánu Kyril. Při těchto živelních pohromách se do záchranných a následně likvidačních a obnovovacích prací zapojily i členové těchto spolků, kteří nejsou zařazeni do jednotek SDH obcí. Tyto skupiny dobrovolníků pak mohou působit v obci **společně s jednotkou SDH obce** nebo **samostatně**, pokud **jednotka SDH obce není zřízena**. Před vytvořením SDOO v rámci SDH je nezbytné se seznámit s analýzou potřeb vytvořenou příslušným HZS kraje a obcí. Z jejich závěrů vyplyne skutečná potřeba vytvoření SDOO nebo fakt, že úkoly stačí zabezpečit jednotka SDH obce sama.

7.1 Právní postavení

Z právního hlediska budou členové **SDOO** působit jako osoby poskytující **osobní pomoc na výzvu starosty obce**. V tomto případě se doporučuje uzavřít **písemnou dohodu SDH s obcí** v souladu s § 15 Vyhlášky č.328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. V této dohodě bude předem sjednán způsob a rozsah osobní pomoci pro potřebu ochrany obyvatelstva v obci. **Pokud je v obci zřízena jednotka příslušného SDH obce je při sjednávání písemné dohody vždy nutné spolupracovat s velitelem této jednotky a obsah dohody v tomto případě orientovat zejména na pomoc a podporu této jednotce při plnění jejich úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva.**

Další možností je, že **SDOO** bude mít **statut ostatní složky integrovaného záchranného systému**. K tomu musí být uzavřena písemná dohoda o plánované

³² Metodický pokyn starosty SHČMS č.5 ze dne 16. 6. 2016

pomoci na vyžádání mezi SDH a hasičským záchranným sborem kraje (hl. m. Prahy) v souladu s § 21, zákona č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.

7.2 Využití při řešení mimořádných událostí

Předpokládá zejména v následujících případech:

- potřebě **doplňovat a podporovat celkovou činnost jednotky SDH obce**, za stavu kdy početní stav jednotky SDH obce nestačí z důvodu rozsahu nebo časové náročnosti zabezpečit některá opatření ochrany obyvatelstva, zejména při akutní **hrozbě vzniku** mimořádné události. Prioritním úkolem jednotky SDH obce je záchrana osob či majetku, jejich činnost je však časově a prostorově omezena a nemusí ji zbývat síly a prostředky zabezpečovat některá opatření k zabezpečení ochrany obyvatelstva **při vzniku a při odstraňování následků** mimořádných událostí.
- **potřebě přímo plnit některé úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva v obci** podle požadavků starosty obce, zejména v případě, když jednotka příslušného SDH obce není zřízena.

7.3 Základní pojmy, organizační a operační řízení

Skupina dobrovolníků pro ochranu obyvatelstva (SDOO) se v **organizačním řízení** rozumí organizovaný útvar zřízený SDH ve smyslu Stanov SHČMS s vnitřní hierarchií a dělbou práce tvořený členy příslušného SDH, popř. technikou a věcnými prostředky, pod vedením vedoucího skupiny.

Základna skupiny dobrovolníků pro ochranu obyvatelstva je trvalé místo její dislokace, kterým je klubovna SDH popř. zbrojnice nebo její část. Pokud jsou v těchto prostorách vhodné podmínky může být využita pro krátkodobý pobyt osob bez přístřeší do doby evakuace nebo umístění osob do míst nouzového ubytování.

Technika a věcné prostředky tvoří nezbytnou součást SDOO. Pro výkon činností realizovaných na základě dohod se předpokládá jejich zapůjčení, poskytnutí, popř. zakoupení obcí (městskou částí), např. prostory a vybavení míst nouzového ubytování, pytle s pískem, logistika pro zasahující složky, materiál humanitární pomoci. Členové

SDOO mohou být využiti také při péči, manipulaci a distribuci s materiálem pro ochranu obyvatelstva uložený na hasičských zbrojnicích.

Organizační řízení.

Vedoucí skupiny dobrovolníků pro ochranu obyvatelstva (vedoucí SDOO) je součástí orgánů SDH, volí a odvolává jej valná hromada. Organizuje a řídí činnost SDOO, provádí rozhodnutí orgánů sboru, které se týkají činnosti SDOO a tlumočí zájmy a stanoviska skupiny na jednáních orgánů sboru. **Vedoucí SDOO** se na výkon své funkce musí odborně připravovat. Měl by absolvovat odborný kurz v rozsahu učebních osnov pro technika ochrany obyvatelstva.

V rámci **operačního řízení** plní tyto úkoly:

- SDOO **doplňuje a podporuje celkovou činnost jednotky SDH obce** (jednotky svého sboru). Pomoc poskytuje na základě požadavku velitele jednotky SDH obce nebo velitele zásahu při organizaci součinnosti složek s těmi, kteří poskytují osobní pomoc.
- SDOO **přímo plní úkoly** v oblasti ochrany obyvatelstva v obci na **základě dohody SDH se starostou obce** (městské části) o poskytování osobní pomoci, zejména v případě, že **v obci není zřízena jednotka SDH** obce.
- SDOO může mít statut **ostatní složky IZS** a bude plnit úkoly na základě dohody s mezi SDH a HZS kraje (hl. m.) o plánované pomoci na vyžádání. Činnost provádí na výzvu operačního a informačního střediska HZS kraje.

SDOO může plnit například tyto úkoly:

- odstraňování malých překážek z vodního toku
- zajišťování objektů proti vniknutí vody jednoduchými prostředky
- stavba protipovodňových stěn
- pomoc při pátrání a vyhledávání osob,
- zabezpečení hlídkové služby v rámci hlášené povodňové služby v obci
- odstraňování následků povodní v obytných a veřejných prostorech
- podíl (pomoc) při zřizování a činnosti evakuačního střediska nebo místa nouzového ubytování

- pomoc při zajištění náhradního způsobu varování a informování obyvatelstva v obci (např. osobním kontaktem) zejména při poruše systému varování nebo v místech kde není zajištěno varování vůbec (chatové oblasti, letní dětské tábory)
- pomoc při příjmu, skladování, výdeji a distribuci humanitární pomoci
- logistická podpora činnosti jednotky SDH obce při dlouhodobějším nasazení

ZÁVĚR

Využití jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí při vyhlášení jednotlivých krizových stavů je reálnou skutečností jak zabezpečit ochranu obyvatelstva, které je ohroženo na svém zdraví, životech a majetku. Toto využití se opírá o platnou legislativu, naplňuje aktuální potřeby integrovaného záchranného systému a reaguje na současné bezpečnostní hrozby. K naplnění jejich poslání lze využít stávající systém odborné přípravy při jeho doplnění novými tématy z oblasti ochrany obyvatelstva.

V současné době je potřebné se zaměřit na stanovení předurčenosti jednotek sborů dobrovolných hasičů pro ochranu obyvatelstva ve všech krajích, na jejich technické vybavení a na materiální zabezpečení potřeb ochrany obyvatelstva v obcích.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Bezpečnostní strategie české republiky. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011. ISBN 978-80-7441-005-5.

HANUŠKA, Zdeněk. *Organizace jednotek požární ochrany*. 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2008. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-035-7.

MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2003. ISBN 80-86640-08-6.

MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana obyvatelstva - Studijní materiál k modulu E: Učební pomůcka pro vzdělávání v oblasti krizového řízení*. Tiskárna MV, p. o. MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006.

MARTÍNEK, Bohumír. *Metodický manuál pro přípravu preventistů ochrany obyvatelstva*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2014. ISBN 978-80-7385-146-0.

MARTÍNEK, Bohumír. *Metodický manuál pro přípravu techniků ochrany obyvatelstva*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. ISBN 978-80-7385-131-6.

MARTÍNEK, Bohumír a Jan TVRDEK. *Ochrana obyvatelstva II*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. ISBN 978-80-7251-323-9.

Metodický pokyn starosty SHČMS, 2016, č. 5 [vid. 16. 6. 2016]

ŘEHÁK, David, Bohumír MARTÍNEK a Petra RŮŽIČKOVÁ. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2015. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-169-9.

Seznam zákonů

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům

Zákon č.133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM ZKRATEK

AČR – Armáda české republiky

CBRN – chemické, biologické, radiologické a jaderné zbraně, prostředky a materiály

CO – civilní ochrana (obrana)

GŘ – generální ředitelství

HZS – Hasičský záchranný sbor

IZS – integrovaný záchranný systém

JPO – jednotka požární ochrany

JSDH – jednotka sboru dobrovolných hasičů

MV – ministerstvo vnitra

ORP – obec s rozšířenou působností

SDH – sbor dobrovolných hasičů

SDOO – skupiny dobrovolníků pro ochranu obyvatelstva

SH ČMS – Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

SIAR – sbírka interních aktů řízení

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A PŘÍLOH

Seznam obrázků

Obrázek 1: Struktúra bezpečnostního systému ČR	22
Obrázek 2: Mezinárodní rozlišovací znak civilní obrany	23
Obrázek 3: Vývoj názvu opatření k ochraně obyvatelstva	24
Obrázek 4: Variace znaku červeného krystalu dle III. Dodatkového protokolu	26
Obrázek 5: Sklad základního materiálu v hasičské zbrojnici (ilustrace)	52

Seznam tabulek

Tabulka 1: Plánované počty jednotek SDH obcí zařazené do poplachového plánu.....	42
--	----

Seznam příloh

Příloha A: Fotodokumentace z odborné přípravy jednotek SDH	I
Příloha B: Stav předurčenosti jednotek SDH v krajích	IV

Přílohy

Příloha A: Obrázky

Fotodokumentace z odborné přípravy jednotek SDH v oblasti ochrany obyvatelstva

Obrázek: odborná příprava jednotek SDH obcí v oblasti ochrany obyvatelstva

Zdroj: fotoarchív SH ČMS - Ústřední hasičská škola Jánské Koupele

Obrázek: odborná příprava jednotek SDH obcí v oblasti ochrany obyvatelstva

Zdroj: fotoarchív SH ČMS - Ústřední hasičská škola Jánské Koupele

Obrázek: Odborná příprava jednotek SDH obcí v oblasti ochrany obyvatelstva

Zdroj: Fotoarchív SH ČMS - Ústřední hasičská škola Jánské Koupele

Obrázek: Odborná příprava jednotek SDH obcí v oblasti ochrany obyvatelstva

Zdroj: Fotoarchív SH ČMS - Ústřední hasičská škola Jánské Koupele

Obrázek: Odborná příprava jednotek SDH obcí v oblasti ochrany obyvatelstva

Zdroj: Fotoarchív SH ČMS - Ústřední hasičská škola Jánské Koupele

Příloha B: Stav předurčenosti jednotek SDH v krajích

Kraj	kategorie					Σ	úkoly předurčení	školení k OO		vybavení
	JPO II	JPO III	JPO IV	JPO V	četnost, průběh			téma		
Zlínský	0	0	0	36	36	ZaLP (provizorní stabilizace troskek a stavebních konstrukcí, protipovodňová ochrana a povodňové zachranné práce), evakuace obyvatele (vybudování a organizace evakuačních a příjímácních středisek, vedení evidence evakuovaných osob), dekontaminace osob a majetku (organizace místa pro dekontaminaci obyvatelstva), humanitární a laická	veletelé jednotek 3/2009, celé jednotky v průběhu 2009, veletelé 2010, družstva 3+1 2011, veletelé 2014	Témata dle osnov Technik ochrany obyvatelstva	bez stanovení minimálního nebo speciálního vybavení	
Moravskoslezský	0	0	0	0	0	nejsou předurčené JPO pro OO				
Plzeňský	0	23	1	97	121	zabezpečení evakuace a nouzového přežití při zvláštních	1x za rok: kurz technik ochrany obyvatelstva, jehož se zúčastňují jednotlivci - vybraní členové jednotky PO, nebo veletelé. Účast minimální!	Téma přesně podle vydané osnovy školení GR HZS ČR Technik ochrany obyvatelstva	Vybavení mají jednotky své. Nic jim nebylo pro potřeby plnění úkolů OOB pořízeno ani jim nebylo nařízeno, aby si poříдили ze svého rozpočtu	
Paroubický	0	1	0	40	41		2008-2009 proběhla teoretická část specializačního kurzu pro veletelé dle osnov pokynu GR HZS ČR č.j. MV-23694- 1/PO-2008. Účastníci kurzu absolvovali test k ověření znalostí. V letech 2009-13 následovaly praktické výcviky předurčených JPO k OO. Průběh: Vždy 2-denní kurzy pro cca 10 JPO, složení 1+5. V 2012 byla prověřena odborná připravenost JPO při taktickém cvičení „Humanitární pomoc 2012“. Cvičení se zúčastnilo 8 JPO V.	Jednotlivé výcviky byly organizovány oddělením OOAŘ ve spolupráci s odd. IZS a služeb HZS Pardubického. Lektorskou činnost zajišťovali příslušníci HZS. Dalšími spolupracujícími organizacemi byly jednotlivé OS ČČK a SOZ HZS ČR Olomouc (skladovací zařízení Skuteč).	Témata školení: 1) ZaLP- zřízení budov a staveb 2) Poskytování první pomoci 3) Používání elektro zařízení při MÚ 4) Zásahy na NI, dekontaminace 5) Práce na vodě I – záchrana tonoucího 6) Práce na vodě II – normé stěny, odstraňování překážek 7) Varování, evakuace, komunikace s obyvatelstvem v případě MÚ 8) Protipovodňová ochrana 9) Nouzové přežití – výstavba stanů S 65x6x6 m, nouzového ubytování a stravování 10) Kontejner pro NP - obsluha	min. vybavení JPO předurčených pro plnění úkolů OO: Techn. prostředky: kalové čerp.230V, plovoucí čerp., m.řetězová pila, elektrocentrála 3,5 kW, vozídková RDST, 2 ks přenosná RDST

5	Jihomoravský	0	9	0	9	18		1x ročně praktický dvoudenní výcvik pro tyto JPO (min. 4, max. 6 hasičů/JPO), dále 1x ročně teoretická OP pro velitele jednotky + technika OOB	a: teoretická příprava: i. základní informace o zaměřený na daný rok; ii. novinky a důležité informace v problematice OOB; iii. shrnutí zásahů předurčených JPO v předchozím roce; iv. možnosti čerpání dotazních titulů; b. praktický výcvik: i. točí se 3 základní témata – povodně, technické zásahy a OOB	a. JPO III i. přířesný vozík (ideální varianta); ii. nůžkový stan (3x3 + 3x6); iii. plovací seť; iv. prostředky pro ohřev a výdej stravy; v. prostředky pro ohřev a výdej nápojů; vi. taktanky + nápoje pro 50 osob (další strava se řeší následně); vii. prostředky pro značení tras a tyčů (chemická světla, zalaminované šípky, atp.); viii. prostředky pro čerpání vody; ix. prostředky pro osvětlení; x. MRP; xi. prostředky pro spojení; b. JPO V: i. nůžkový stan (3x3); ii. plovací seť; iii. prostředky pro značení tras a tyčů (chemická světla, zalaminované šípky, atp.);
6	Královéhradecký	0	5	0	17	22		Původně jen školení velitelů (nyní čtyřletý cyklus školení celých JPO)	Dvoudenní školení (PA – SO) podle osnov specializačního kurzu s důrazem na praktickou část (letos podle osnov kurzu Technik ochrany obyvatelstva)	K výcviku (případně i při nasazení) JPO využijeme materiál v majetku HZS
7	Vysočina	0	29	0	0	29		všech velitelů bez rozdílu předurčenosti dle odborné přípravy organizované úsekem IZS, 11 předurčených jednotek 1x ročně	dle předurčenosti - stavba protipovodňových hrází, výstavba základny humanitární pomoci, obsluha KNP – vše prakticky	vybavení jednotek k OO – běžné
8	Ústecký	4	29	0	5	38		Pro JPO předurčené pro OOB proběhlo školení poprvé v září 2014 spojeno s techniky OOB. Odborná příprava byla určena pro jednoho příslušníka JPO (z důvodu kapacity). Tento proškolený příslušník, který obdržel Potvrzení o absolvování kurz T OOB-16, proškolil ostatní členy své JPO. Další školení se plánuje na podzim 2015	Na základě pokynu vydaného MV GR HZS GR dne 25. července 2013 pod č.j.: MV-86739-1/PO-IZS-2013 školení proběhlo e-learningovým studiem v rozsahu 6 hodin a poté následovala praktická část v rozsahu 10 hodin. V souladu s uvedeným pokynem byla témata školení: - varování a informování - evakuace obyvatelstva - NP obyvatelstva a HP - činnost JPO při povodních a poškození budov - NL a ochrana jednotlivce při úniku nebezp. látek - psychosociální péče o postižené obyvatelstvo a PVČ	některé JPO jsou vybaveny stany pro nouzové přežití obyvatelstva, jednotky cvičí s materiálem uloženým u HZS kraje, který bude dle potřeby vydán jednotkám.
9	HZS hl.města Prahy	0	0	0	0	0		není zájem JPO, částečně školí	čerpadel.	

10	Liberecký	0	2	0	11	13		Min. 1 velitel musí mít absolvován kurz Civilní ochrana a ochrana obyvatelstva, minimálně 6 členů JPO se musí účastnit odborné přípravy organizované HZS kraje = teoretická část cyklicky (velitel +1), praktická část maximálně 1x ročně (celá JPO)	dle osnov stanovených MV GR HZS ČR s dle zramen na: povodně (stavba protipovodňových hrází), evakuaci (zabezpečení úkolů OOB v zařízení CO / evakuačním středisku, výstavba a zabezpečení úkolů OOB v mobilních evakuačních zařízeních), NP a HP (zejména nouzové dodávky vody, logistické zabezpečení skladů HP - výdej / příjem, dokumentace), obsluha mobilní předsumně zdravotnické jednotky (spolupráce se ZZS Libereckého kraje), SDO 2 (z hlediska hygienických opatření).	dopravní prostředek pro minimálně 6 osob, 1 vozidlová a 1 přenosná radiostanice PO, technické prostředky k předávání verbální informace, 6 oděvů a párů obuvi do deště, 6 přenosných svítilen a kancelářské potřeby.	
11	Olomoucký	0	0	0	0	0		počet není oficiálně stanoven, nedošlo ke shodě s IZS pro stanovení kritérií určení počtu, kategorie: všechny.	Bylo provedeno společně proškolení všech členů a velitelů JPO pozvaných na přípravu v rámci akce „Libavá“, školení probíhalo po územních odborech, nyní v rámci TC.	Témata odpovídají plnění úkolů OOB a protipovodňových opatření, školení probíhala jako 2,5 denní ve výcvikovém prostoru AČR formou instruktáží, ukázek a zapojením členů jednotek do praktického nácviku, v současné době probíhá cvičení JPO v rámci TC na územních odborech nebo přímo v obcích s plněním úkolů OOB (náhradní varování, evakuace, zřízení evakuačního střediska, vývoz materiálu pro zřízení a místa nouzového ubytování apod.), cvičení není jen v oblasti OOB, ale je většinou přiřazeno k cvičení na různá témata (jako přídavek klasických cvičení PO)	standardní vybavení v rámci protipovodňových opatření u JPO, která jsou místech ohrožených přírodnou povodní, vývozem materiálu ze skladů HZS Olomouckého kraje
12	Karlovarský	0	5	0	11	16		1x ročně (většinou) dvoudenní školení/cvičení IZS plus několik kratších cvičení za rok (evakuace tábora, protipovodňová opatření apod.)	průřezově vše, co mají tyto jednotky umět	Karlovarský kraj zakoupil vloni první 4 sady vybavení, letos budou další dvě až tři. Každá sada obsahuje centrálu, osvětlení, ponomou kalovku, plničku, kabely a pytle. Sady jsou u nás ve skladu, spolu s vybavením na evakuaci (stany, lehátka atd.) – jednotky s tím cvičí a my se o materiálu staráme. plánujeme rozšíření o pily a kalové	
13	Středočeský	0	0	0	0	0	nemají předurčené JPO				
14	Jihočeský	0	0	0	62	62		doposud 1x celé JPO, připravuje se školení techniku OOB	opatření ochrany obyvatelstva, stavba protipovodňových hrází, psychologická pomoc, zásah IZS	žádné mimořádné, jen standardní vybavení JPO v	

Bibliografické údaje

Jméno autora: Richard Dudek

Obor: Bezpečnostní studia

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Jednotky sboru dobrovolných hasičů a krizové stavy

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 62

Celkový počet stran příloh: 67

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 0

Vedoucí práce: Mgr. Bohumír Martínek Ph.D.